

С. Я. Лихова,

доктор юридичних наук, професор

О. В. Расторгуєв,

аспірант

НЕДООЦІНЕНЕ ЗНАЧЕННЯ ТА СТАТУС СПЕЦІАЛІСТА НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Національний авіаційний університет
проспект Любомира Гузара, 1, 03680, Київ, Україна
E-mails: sofia.lykhova@gmail.com, avrros@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4755-7474>

Мета: визначення та окреслення проблеми невизначеності статусу спеціаліста як учасника досудового розслідування. **Методологічну основу дослідження** склали загальнонаукові методи пізнання, за допомогою яких автор з'ясовує процесуальний статус спеціаліста, його права та обов'язки на стадії досудового розслідування. **Результати:** автор наголошує на необхідності більш детальної конкретизації статусу спеціаліста, його прав та обов'язків на стадії досудового розслідування. **Обговорення:** автор пропонує осмислити значення та статус спеціаліста на стадії досудового розслідування. Виноситься на обговорення питання про обов'язкову участь спеціаліста під час проведення слідчих дій, в ході проведення яких використовуються спеціальні знання та навички застосування технічних або інших засобів.

Ключові слова: учасник досудового розслідування; спеціаліст; спеціальні знання; досудове розслідування; фіксування та збирання (вилучення) доказів; досудове розслідування.

Постановка проблеми та її актуальність.

Злочинність (складовим елементом якої є окремий злочин як такий) як соціальна закономірність із кожним наступним історичним періодом все більше привертала увагу юристів, які безпосередньо беруть участь у боротьбі зі злочинністю як на стороні захисту, так і на стороні обвинувачення, а також науковців, публіцистів тощо. Злочинність є соціальною закономірністю, наслідком взаємовідносин суб'єктів соціуму, зі своїми передумовами і причинами, то і дослідженням цього феномену, його природи, суті да змісту, як правило, займаються соціальні та гуманітарні науки.

Разом із тим, прояв кожного окремого злочину, тобто його зовнішня сторона в загальному розумінні є предметом саме природничих наук, які в подальшому виокремлювались в окремі відносно незалежні,

а іноді і взагалі незалежні криміналістичні науки.

Для прикладу, протягом значного історичного періоду юристів цікавило, яким чином доводити вину злочинців у вчиненні злочинів проти життя та здоров'я людини. Странгуляційна борозна як ознака удушення, кульові отвори як ознака вбивства вогнепальною зброєю тощо – зовнішні ознаки злочину, в той час, як наявність чи відсутність води в сердечній камері як ознака умисного утоплення або нещасного випадку, наявність смертельної дози отруйного елементу в організмі як ознака отруєння – його внутрішні ознаки. Сліди (злочинця, потерпілого, інших учасників злочину, засобів злочину), ідентифікація знаряддя злочину (відповідність гільзи за відбитком бойка конкретній зброї, холодної зброї за звірянням її леза із лінією порізу або відповідним отвором) та багато

іншого і є саме предметом криміналістичних наук [4].

Відповідно, в кожному із наведених прикладів, як і на кожному місці вчинення злочину виникає необхідність у спеціальних знаннях та технічних засобах для виявлення та фіксації слідів злочину, а в подальшому для підтвердження причинно-наслідкового зв'язку між злочинними діями і/або бездіяльністю та наслідками таких дій/бездіяльності.

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України [5] серед визначених учасників кримінального провадження, які мають або зобов'язані мати і володіти науковими, технічними та спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів виділяє спеціаліста (стаття 71 КПК України) та експерта (стаття 69 КПК України).

На жаль, у КПК України відсутні спеціальні норми, у яких були б закріплені загальні та зведені положення, які б регламентували діяльність і спеціаліста, і експерта як учасників досудового розслідування. Маємо лише окремі вказівки на їхні процесуальні права та обов'язки. Єдиним чітко визначеним акцентом є наголошення на різних цілях залучених спеціаліста та експерта, а також на процесуальному значенні результатів, які отримуються в ході реалізації вказаними фахівцями своїх спеціальних знань [6].

У цій статті автор ставить мету розкрити надважливе значення спеціаліста на стадії досудового розслідування, пояснити необхідність у змінах до кримінального процесуального закону, які б деталізували права та обов'язки спеціаліста як учасника кримінального провадження, а також визначили обов'язковість участі спеціаліста в ході проведення слідчих дій, у яких використовуються спеціальні знання та навички застосування технічних або інших засобів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Більшість наукових статей та публікацій, а так само і судова практика, приділяють увагу процесуальному статусу експерта, його правам та обов'язкам в ході проведення експертизи, належності та допустимості експертного дослідження як доказу. Разом із тим автор,

виходячи зі свого практичного досвіду, вбачає певну прогалину в частині визначення процесуального статусу спеціаліста, чіткого окреслення його прав та обов'язків, а також доцільності або взагалі обов'язковості участі спеціаліста при проведенні слідчих дій, в ході яких використовуються спеціальні знання та навички застосування технічних або інших засобів.

Виклад основного матеріалу. Підставою для проведення експертизи, яка проводиться експертом, є відповідне рішення (ухвала) суду [2] за результатами розгляду клопотання або на договірних умовах (ст.ст. 242-244 КПК України), оскільки сторона захисту має право нарівні зі стороною обвинувачення збирати докази (ст. 93 КПК України), в тому числі залучати експерта для проведення експертизи за власною ініціативою.

Оскільки експерт не має права за власною ініціативою збирати матеріали для проведення експертизи (ч. 4 ст. 69 КПК України), то логічним є висновок, що останнього залучають вже після виявлення та фіксування (відібрання) доказів, яких на думку, перш за все, слідчого (прокурора), тобто сторони обвинувачення або сторони захисту достатньо для проведення експертизи на підтвердження певних обставин, що мають значення для кримінального провадження.

Участь же спеціаліста у більшості випадків не є обов'язковою, окрім слідчих дій за участі неповнолітньої особи, огляду трупа та деяких інших слідчих дій. Хоча саме спеціаліст може надавати безпосередню технічну допомогу (фотографування, складання схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи) сторонам кримінального провадження (ч. 2 ст. 71 КПК України).

Окрім інших, ст. 237 КПК України у ч. 3 визначає, що з метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий, прокурор для участі в огляді може запросити спеціаліста. У ч. 7 вказаної статті зазначається, що слідчий, прокурор або за їх дорученням спеціаліст має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти

графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати і вилучати речі та документи, які мають значення для кримінального провадження.

Одним із документів, у якому розкривається поняття «спеціаліст», є Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби МВС України як спеціалістів для участі у проведенні огляду місця події, яка затверджена Наказом МВС України від 03.11.2015 р. за № 1339 [8].

Так, у п. 3 вказаної Інструкції зазначається, що спеціалісти – це інспектори-криміналісти, старші інспектори-криміналісти, техніки-криміналісти, а в разі утворення секторів техніко-криміналістичного забезпечення слідчих дій – керівники зазначених секторів, які входять до структури відповідних органів досудового розслідування (далі інспектори-криміналісти), та працівники Експертної служби МВС України у складі спеціалізованої пересувної лабораторії, які володіють спеціальними знаннями та можуть надавати консультації під час досудового розслідування з питань, що потребують спеціальних знань і навичок та залучені як спеціалісти для надання безпосередньої технічної допомоги сторонам кримінального провадження під час досудового розслідування.

У окремому Положенні про Експертну службу МВС України, яке затверджене Наказом МВС України від 03.11.2015 р. за № 1343 [9], зазначається лише, що остання є системою державних спеціалізованих установ судової експертизи, складається з Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України (ДНДЕКЦ) та його територіальних підрозділів – науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів (НДЕКЦ), що безпосередньо підпорядковуються МВС України. Щодо експертів зазначається лише, що Експертна служба МВС України здійснює підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації спеціалістів (криміналістів і вибухотехніків) як своїх працівників, а також забезпечує їхню участь у слідчих (розшукових) діях.

Однак, як бути із експертами ДНДЕКЦ та НДЕКЦ, які залучені до проведення експертиз у кримінальному провадженні, із результатами проведених експертиз, якщо ч. 2 ст. 69 КПК України чітко визначає, що не можуть бути експертами особи, які перебувають у службовій або іншій залежності від сторін кримінального провадження або потерпілого? Дане надважливе практичне питання наразі не є предметом даної статті. Але воно залишається відкритим. Тому повернемося до обговорення значення спеціаліста в кримінальному провадженні, особливо на стадії досудового розслідування.

Ще одним документом, у якому згадуються спеціалісти як учасники кримінального провадження, які сприяють збиранню доказів, є Положення про органи досудового розслідування Національної поліції України, яке затверджене Наказом МВС України за № 570 від 06.07.2017 р. [10]. Так, розділ IX вказаного Наказу має назву «Інспектор-криміналіст (технік-криміналіст)», у п. 1 якого зазначається, що інспектор-криміналіст (технік-криміналіст) у кримінальному провадженні – особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і як спеціаліст бере участь у проведенні слідчих (розшукових) дій та надає практичну допомогу слідчим в організації їх проведення.

У п. 5 розділу IX визначається, що, окрім іншого, інспектор-криміналіст (технік-криміналіст) проводить вимірювання, фотографування, фото- чи відеозапис, складає плани і схеми, виготовляє графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей, забезпечує оформлення фото-, звуко- та відеоматеріалів після завершення слідчих (розшукових) дій; виявляє, фіксує, здійснює вилучення та пакування матеріальних об'єктів, які несуть на собі слідову інформацію вчиненого правопорушення; проводить експерт-аналіз за зовнішніми характеристиками вилучених об'єктів (без надання письмового висновку), звертає увагу слідчого на фактичні дані, що мають значення для розслідування кримінального правопорушення; надає пояснення слідчому та учасника слідчих

(розшукових) дій з приводу застосування криміналістичної техніки, умов виявлення слідів та інших обставин, які потребують роз'яснення. І що саме цікаве, – є відповідальним за якісну фіксацію всієї слідової інформації, повноту відображених даних у протоколі огляду та схемі (плані) до нього.

Окреслені нормативно-правові акти формують враження, що спеціалістом, який може бути залучений в кримінальному провадженні, є виключно працівник або поліції, або Експертної служби МВС України. Хоча КПК України не ставить такої вимоги. Тому, спеціалістом може бути і «пересічний громадянин» зі спеціальними знаннями, який сприятиме пошуку та збиранню (фіксуванню) доказів, та може бути залучений учасниками кримінального провадження – в тому числі безпосередньо потерпілою стороною.

У чинному законодавстві України відсутнє визначення поняття «спеціальних знань». Узагальнюючи думки багатьох науковців із даного питання слід зауважити, що спеціальними знаннями слід вважати такі, що не відносяться до загальновідомих, формують передумови для професійної підготовки та необхідні для зайняття будь-яким видом діяльності.

Отже, значення спеціаліста як учасника кримінального провадження особливо на стадії досудового розслідування необґрунтовано занижене. Перш за все, це проявляється в обмеженій кількості правових норм, які лише дають розрізнені визначення поняття спеціаліста із застосуванням лише загальних понять щодо спеціальних знань та навичок. Згадування про функції спеціаліста зводяться лише до «надання допомоги». На нашу думку, бажано використовувати терміни «сприяти» та «забезпечувати». Вирішення та реалізація практичного питання гальмується неоднозначністю наукового визначення.

Повертаючись до таких наук як криміналістика, судова медицина та інших специфічних галузей знань слід вказати, що вони тісно та нерозривно пов'язані із кримінальним процесом, однак залишаються лише у форматі теоретично-практичних знань

без належної нормативної обов'язковості.

Разом із тим, питання, яке розглядається у цій статті, є суто практичним, і його вирішення має виходити з інтересів учасників кримінального провадження та слугувати досягненню його мети.

Історія знає значну кількість прикладів, коли недосвідчені учасники кримінального провадження, зловживаючи власним положенням та внутрішнім відчуттям всеобізнаності, нехтували допомогою спеціалістів саме на початкових стадіях досудового розслідування під час проведення огляду місця події.

Так, не встановивши за наявною обстановкою на місці події чи/та показами свідків напрямку можливого підходу та відходу зловмисників, слідчим у супроводі із оперативними працівниками можуть бути затоптані та знищені наявні сліди на місці події, які, в свою чергу, могли б сприяти встановленню засобів злочину (за слідами шин транспортного засобу), осіб зловмисників (за слідами взуття) тощо, в тому числі, по «гарячих слідах». Водночас, залучений спеціаліст, розуміючи механізми слідоутворення, в сукупності із наданою слідчим інформацією про обстановку на місці події, міг би сприяти у виявленні, фіксуванні та вилученні таких слідів, інших речових доказів [11].

Ще один приклад, при виявленні трупа зміна його положення може призвести до знищення певних мікрослідів або навіть до такого висновку експерта, який не відповідатиме дійсності та фактичним подіям. Під час огляду місця події без спеціаліста можна не помітити, наприклад, кулі, які застрягли в стінах, підлозі, стелі, ґрунті тощо, оскільки відсутнє розуміння про методи встановлення напрямку пострілів. У ході виявлення місця спалення документів як речових доказів можна пошкодити їх залишки, за якими, при правильному їх відборі, можна було б встановити зміст. Навіть нерозуміння того, яких поверхонь не варто торкатись при огляді місць злому дверей, сейфів тощо, може призвести до знищення відбитків пальців.

Це приклади, в яких учасникам кримінального провадження явно не вистачає спеціальних знань. У свою чергу, нерозуміння

такого може призвести до неналежно проведеного досудового розслідування та, як наслідок, ухилення зловмисників від кримінальної відповідальності.

Працівники прокуратури та органів досудового розслідування не мають відповідних спеціальних знань та навичок, оскільки єдиною вимогою до них є наявність юридичної освіти. Саме тому, слідчі розподіляються за своєю спеціалізацією – одні спеціалізуються виключно у розслідуванні ДТП, інші є «економістами» (розслідують економічні злочини), є такі, що спеціалізуються на статевих злочинах, вбивствах, злочинах у сфері обігу наркотичних засобів. Аналогічно і експерти та експертизи мають свою спеціалізацію.

Інструкція про призначення та проведення експертиз та експертних досліджень, затверджена Наказом Мін'юсту за № 53/5 від 08.10.1998 р. [7], визначає значну кількість – 11 видів експертиз та експертних досліджень. Це криміналістичні, інженерно-технічні, економічні, товарознавчі, об'єктів інтелектуальної власності, психологічні, мистецтвознавчі, екологічні, військові, судово-ветеринарні та гемологічні. Проведення судово-медичної експертизи регулюється окремою Інструкцією, яка затверджена Наказом МОЗ України № 6 від 17.01.1995 р. [3].

Вказані види експертиз мають свої підвиди. Для прикладу криміналістична включає в себе дактилоскопію, балістику, трасологію та інші підвиди [1].

Разом із тим, автором не було знайдено у відкритому доступі жодного нормативного документу (наказу, інструкції тощо), який би надавав вказівки щодо обов'язкових першочергових дій для спеціалістів при огляді місця події, при проведенні конкретної слідчої дії. Наявні лише, так звані, «секретні», тобто із обмеженим доступом, методики розкриття певних видів (категорій) злочинів.

Висновки. Все вище викладене свідчить, що особливо на початкових стадіях досудового розслідування, коли вчиняються активні дії по збиранню доказів, органам досудового розслідування ще до виявлення підозрюваної особи (а відтак за відсутності сторони захисту як такої), є потреба в обов'язковому залученні спеціалістів. Саме спеціалісти сприятимуть (або

як визначає законодавець – допомагатимуть) максимально повному виявленню, фіксуванню та вилученню доказів. І така обов'язкова участь спеціаліста не буде якимось ухилом на користь сторони обвинувачення. Належне забезпечення в обов'язковому порядку залученому спеціалісту максимально повного виявлення всіх доказів, які не лише викривають особу у вчиненні злочину, а й пом'якшують або обтяжують покарання чи підтверджують її невинуватість, має бути обов'язковим елементом досудового розслідування.

Тому, вбачається нагальна необхідність у зміні розуміння значення функцій спеціаліста в кримінальному провадженні і, перш за все, на стадії досудового розслідування. Логічним кроком, на думку автора, є внесення змін до відповідних норм КПК України.

Так, ч. 2 ст. 71 КПК України пропонуємо викласти в такій редакції: «Спеціаліст в обов'язковому випадку залучається під час проведення огляду, порядок проведення якого визначено статтею 237 цього Кодексу, а також під час проведення інших слідчих (розшукових) дій або негласних слідчих (розшукових) дій, в ході проведення яких є необхідність у спеціальних знаннях або навичках застосування технічних або інших засобів, наданні консультацій з питань, що потребують спеціальних знань і навичок».

Відповідно, ч. 1 ст. 237 КПК України викласти у такій редакції: «З метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення учасники кримінального провадження за обов'язкової участі спеціаліста проводять огляд місцевості, приміщення, речей та документів.».

Вважаємо, що є нагальна необхідність у розробленні та затвердженні відповідних методичних рекомендацій щодо необхідних та доцільних дій спеціаліста при участі останнього у проведенні конкретних слідчих дій.

Література

1. Експертиза у судочинстві України: наук.-практ. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2015.
2. Про судову експертизу: Закон України в ред. від 20 бер. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
3. Про проведення судово-медичної

експертизи: Інструкція Міністерства охорони здоров'я України від 17 січ. 1995 р. № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0254-95>.

4. Коваленко В.В. Застосування науково-технічних засобів спеціалістами при проведенні слідчих дій. Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2007.

5. Кримінальний процесуальний кодекс України в ред. від 17 бер. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

6. Кримінальний процес України. Загальна частина: підруч. / за ред. В.М. Тertiшник. Київ: Алерта, 2014.

7. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: наказ Міністерства юстиції України від 08 жовт. 1998 р. № 53/5 в ред. від 13 бер. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

8. Про затвердження Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 03 лист. 2015 р. № 1339. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15>.

9. Про затвердження Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 03 лист. 2015 р. № 1343. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15>.

10. Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 06 лип. 2017 р. № 570. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17>.

11. Климчук М.П. Участь спеціаліста та експерта в розслідуванні злочинів про порушення правил безпеки дорожнього руху. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2008. № 2. URL: http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/02_2008/08kmpbdr.pdf.

References

1. Експертиза у sudochnystvi Ukrainy: nauk.-prakt. posib. Kyi'v: Jurinkom Inter, 2015.

2. Pro sudovu ekspertyzu: Zakon Ukrainy v red. vid 20 ber. 2020 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

3. Pro provedennja sudovo-medychnoi' ekspertyzy: Instrukcija Ministerstva ohorony zdorov'ja Ukrainy vid 17 sich. 1995 r. № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0254-95>.

4. Kovalenko V.V. Zastosuvannja naukovotekhnichnyh zasobiv specialistamy pry provedenni slidchyh dij. Lugans'k: RVV LDUVS, 2007.

5. Kryminal'nyj procesual'nyj kodeks Ukrainy v red. vid 17 ber. 2020 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

6. Kryminal'nyj proces Ukrainy. Zagal'na chastyna: pidruch. / za red. V.M. Tertysnyk. Kyi'v: Alerta, 2014.

7. Pro zatverdzhennja Instrukcii' pro pryznachennja ta provedennja sudovyh ekspertyz ta ekspertnyh doslidzen' ta Naukovo-metodychnykh rekomendacij z pytan' pidgotovky ta pryznachennja sudovyh ekspertyz ta ekspertnyh doslidzen': nakaz Ministerstva justycii' Ukrainy vid 08 zhovt. 1998 r. № 53/5 v red. vid 13 ber. 2020 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

8. Pro zatverdzhennja Instrukcii' pro porjadok zaluchennja pracivnykiv organiv dosudovogo rozsliduvannja policii' ta Ekspertnoi' sluzhby Ministerstva vnutrishnih sprav Ukrainy jak specialistiv dlja uchasti v provedenni ogljadu miscja podii': nakaz Ministerstva vnutrishnih sprav Ukrainy vid 03 lyst. 2015 r. № 1339. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15>.

9. Pro zatverdzhennja Polozhennja pro Ekspertnu sluzhbu Ministerstva vnutrishnih sprav Ukrainy: nakaz Ministerstva vnutrishnih sprav Ukrainy vid 03 lyst. 2015 r. № 1343. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15>.

10. Pro organizaciju dijal'nosti organiv dosudovogo rozsliduvannja Nacional'noi' policii' Ukrainy: nakaz Ministerstva vnutrishnih sprav Ukrainy vid 06 lyp. 2017 r. № 570. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17>.

11. Klymchuk M.P. Uchast' specialista ta eksperta v rozsliduvanni zlochniv pro porushennja pravyl bezpeky dorozhn'ogo ruhu. *Naukovyj visnyk L'vivskogo derzhavnogo universytetu vnutrishnih sprav*. 2008. № 2. URL: http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/02_2008/08kmpbdr.pdf.

S. Lykhova, O. Rastorguev

**UNDERESTIMATED IMPORTANCE AND STATUS OF THE SPECIALIST
AT THE STAGE OF PRE-TRIAL INVESTIGATION**

National Aviation University
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03680, Kyiv, Ukraine
E-mails: sofia.lykhova@gmail.com, avrros@gmail.com

Purpose: to define and outline the problem of uncertainty of a specialist as a participant in a pre-trial investigation. **Methods:** the methodological basis of the research was general scientific methods of cognition, with which the author tried to find out the procedural status of the specialist, his rights and responsibilities at the stage of pre-trial investigation. **Results:** the author identifies and sees the need for greater specification of the status of the specialist, his rights and responsibilities at the stage of pre-trial investigation. **Discussion:** the author proposes to comprehend the underestimated importance and status of a specialist at the stage of pre-trial investigation. The current Criminal Procedure Code of Ukraine is among certain participants in criminal proceedings who have or are obliged to have and possess scientific, technical and special knowledge and skills in the use of technical or other means of a specialist and expert. Unfortunately, the CPC of Ukraine does not have special norms, which enshrined general and consolidated provisions that would regulate the activities of both the specialist and the expert as participants in the pre-trial investigation. We have only fragmentary references to their procedural rights and responsibilities. The only clearly defined emphasis is the emphasis on the various goals of the involved specialist and expert, as well as on the procedural significance of the results obtained during the implementation of these special knowledge by these specialists. The thesis on the definition of the obligatory participation of a specialist in the conduct of investigative actions, during which special knowledge and skills of using technical or other means are used, is discussed.

Keywords: participant of pre-trial investigation; specialist; special knowledge; pre-trial investigation; recording and collection (withdrawal) of evidence; pre-trial investigation.